

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра українознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ”
В.о. директора Інституту філософії,
культурології та політології
ІНСТИТУТ
ФІЛОСОФІЇ,
КУЛЬТУРОЛОГІЇ
ПОЛІТОЛОГІЇ
КАРПЕНКО
30 червня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Українська ділова мова за професійним спрямуванням (для вчителя)
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузі знань A Освіта
(шифр і назва)
спеціальності A4 Середня освіта
(шифр і назва)
освітні програми «Середня освіта (англійська мова, друга іноземна мова та зарубіжна література)» (спеціалізація A4.021 — Середня освіта (англійська мова та зарубіжна література).
вид дисципліни обов'язкова
факультет іноземних мов

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
Протокол від “30” червня 2025 р. № 5

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Марина КУРУШИНА, кандидат філологічних наук, доцент, доцент ЗВО кафедри
українознавства філософського факультету

Програму схвалено на засіданні кафедри українознавства
Протокол від “27” червня 2025 р. № 12

В. о. завідувача кафедри українознавства

Наталя АКСЬОНОВА

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми (керівником проєктної
групи)

назва освітньої програми Середня освіта (англійська мова, друга іноземна мова та
зарубіжна література)

Гарант освітньої програми

(підпис)

Анна КОТОВА
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету іноземних мов
Протокол від “30” червня 2025 року № 7

Голова науково-методичної комісії
факультету іноземних мов

Анна КОТОВА

ВСТУП

Програму навчальної дисципліни “Українська ділова мова за професійним спрямуванням (для вчителя)” укладено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Середня освіта (англійська мова, друга іноземна мова та зарубіжна література)».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. **Метою викладання** навчальної дисципліни “Українська ділова мова за професійним спрямуванням (для вчителя)” є поглибити в здобувачів вищої освіти знання основних орфо- та пунктограм сучасної української літературної мови, ознайомити з основними тенденціями розвитку сучасної мовознавчої науки, сприяти опануванню навичок роботи з довідковою та науковою літературою, документами, навичок професійної комунікації педагога, формувати базові навички редагування українськомовних текстів різних стилів, усвідомлення, що мова є чинником національно-культурної ідентичності та інструментом виховання.

1.2. **Основними завданнями** вивчення дисципліни є сформувати сформувати комунікативні навички та лінгвокультурну компетенцію студентів, чітке і правильне розуміння ролі державної мови у професійній діяльності педагога; забезпечити досконале володіння нормами сучасної української літературної мови під час професійної комунікації та дотримання вимог культури усного й писемного мовлення; сформувати навички самоконтролю за дотриманням мовних норм у спілкуванні; розвивати творче мислення студентів; сформувати базові навички роботи з довідковою літературою, документами та оперування фаховою термінологією, редагування різножанрових текстів.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	
1-й	Не передбачено
Семестр	
1-й	-
Лекції	
28 год.	-
Практичні заняття	
4 год.	-
Самостійна робота	
58 год.	-

1.6. Перелік компетентностей, що формують ця дисципліна

Для здобувачів вищої освіти ОПП “Українська ділова мова за професійним спрямуванням (для вчителя)”:

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є формування таких загальних компетентностей:

ЗК 5. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 11. Здатність розуміти сутність і соціальну значущість своєї майбутньої професії, виявляти до неї стійкий інтерес.

ФК 1. Мовно-комунікативна компетентність. Здатність забезпечувати навчання державною мовою, з урахуванням мовного середовища, спілкуватися іноземною мовою у професійному контексті, і сприяти розвитку мовно-комунікативних умінь та навичок здобувачів освіти, дотримуватися сучасних норм іноземної мови в усній та писемній професійній та міжособистісній комунікації з урахуванням комунікативної ситуації та комунікативного завдання відповідно до етичних і моральних норм поведінки, прийнятих в іншомовному середовищі.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дисципліна

Здобувачі вищої освіти мають знати місце сучасної української літературної мови серед інших мов світу та її походження; усвідомлювати значення рідної мови для зростання й виховання особистості; норми сучасної української літературної мови і правила практичного застосування норм; функційні мовні стилі, підстили та їх особливості; правила етикету, культури усного й письмового спілкування; основні характеристики спеціальної лексики, фахову лексику й термінологію; особливості редагування, коригування різностильових текстів; уміти використовувати під час професійного спілкування норми сучасної української літературної мови; правильно оцінювати ситуацію, добирати й використовувати різні мовні засоби відповідно до мети комунікації й вікової групи мовців; точно висловлювати думки для успішного розв'язання проблем і завдань у професійній діяльності; сприймати, відтворювати, редагувати тексти різних стилів; скорочувати та створювати тексти професійного спрямування різних жанрів.

Студенти повинні мати сформовані навички використання найуживаніших орфо- і пунктограм офіційно-ділового та наукового стилю, створення й редагування різних за призначенням текстів, використання лексико-граматичних, синтаксичних, стилістичних мовних засобів залежно від ситуації та комунікативних потреб, спілкування відповідно до правил етикету, культури усного й письмового спілкування; використання довідкової на наукової літературі.

Для здобувачів вищої освіти ОПП “Українська ділова мова за професійним спрямуванням (для вчителя)”:

ПРН 1. Здатність до міжособистісного спілкування державною та іноземною мовами у професійному колі; здатність забезпечувати розвиток мовно-комунікативних навичок здобувачів освіти державною та іноземними мовами.

ПРН 3. Орієнтуватися в інформаційному просторі

ПРН 6. Вибудовувати партнерську взаємодію зі здобувачами освіти, батьками та командою фахівців для ефективного навчання й підтримки всіх учасників освітнього процесу в умовах невизначеності освітнього процесу.

ПРН 9. Прогнозувати результати освітнього процесу в межах іноземної філології освітніх галузей та ефективно його планувати, застосовуючи стратегії адаптації до змінюваних умов та невизначеності освітнього середовища.

ПРН 16. Формувати в здобувачів освіти здатність до взаєморозуміння / міжособистісної взаємодії засобами активної і пасивної комунікації.

1.8. Пререквізити. Передумовою вивчення курсу є вивчення дисципліни «Українська мова» в закладах загальної середньої освіти.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Мова як суспільне явище

Тема 1. Вступ. Сучасна українська літературна мова.

Предмет і завдання курсу. Співвідношення понять літературна і загальнонародна мова. Ознаки літературної мови. Мовна норма. Види мовних норм.

Тема 2. Функції мови в суспільному житті.

Мова, суспільство, людина. Основні функції мови в суспільному житті.

Тема 3. Українська мова серед інших слов'янських мов.

Параметри української мови. Основні гіпотези про походження української мови.

Тема 4. Функційні стилі літературної мови.

Поняття стилю. Основні стилі сучасної української літературної мови. Науковий та офіційно-діловий стилі у професійній діяльності педагога. Публіцистичний стиль у професійній діяльності педагога.

Тема 5. Публічне мовлення у професійній діяльності педагога.

Культура спілкування педагога. Мовний етикет. Основні риторичні прийоми у професійній діяльності педагога.

Розділ 2. Професійне мовлення

Тема 1. Лексика української мови з погляду вживання.

Загальнонавчана і спеціальна лексика. Основні групи спеціальної лексики. Терміни, професіоналізми, наукова й технічна номенклатура.

Тема 2. Термінологія фаху.

Основні ознаки терміна як лексичної одиниці. Системні зв'язки в межах термінології. Термінологія і терміносистема. Термінологізація і детермінологізація.

Тема 3. Лексикографічні видання в роботі вчителя.

Типи словників. Енциклопедичні й лінгвістичні словники. Лексикографічні джерела як інструмент професійної діяльності вчителя.

Тема 4. Культура професійного мовлення.

Історія українського правопису. Основи засади українського правопису. Основні орфо- та пунктограми. Правопис 2019.

Розділ 3. Ділове мовлення

Тема 1. Основні особливості офіційного-ділового спілкування.

Вимоги до усного й писемного спілкування.

Тема 2. Класифікація документів. Основні принципи оформлення документів.

Рівні стандартизації. Реквізити документа. Оформлення сторінки документа. Оформлення додатків до документа. Організація діловодства педагога.

Тема 3. Основні граматичні й лексичні особливості ділового мовлення.

Сталі сполуки ділового мовлення. Зауваги щодо вживання граматичних форм окремих частин мови в діловому мовленні. Особливості синтаксичної організації офіційно-ділового тексту.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	У сь ог о	у тому числі					У сь ог о	у тому числі				
		л	п	ла б	ін д	с/р		л	п	ла б	ін д	с/р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Мова як суспільне явище												
<i>Тема 1. Вступ. Сучасна українська літературна мова.</i> Предмет і завдання курсу. Співвідношення понять літературна і загальнонародна мова. Ознаки літературної мови. Мовна норма. Види мовних норм.		2	2			4						
<i>Тема 2. Функції мови в суспільному житті.</i> Мова, суспільство, людина. Основні функції мови в суспільному житті.		1				6						

<p><i>Тема 3. Українська мова серед інших слов'янських мов.</i></p> <p>Параметри української мови. Основні гіпотези про походження української мови.</p>	1				6					
<p><i>Тема 4. Функційні стилі літературної мови.</i></p> <p>Поняття стилю. Основні стилі сучасної української літературної мови. Науковий та офіційно-діловий стилі у професійній діяльності педагога. Публіцистичний стиль у професійній діяльності педагога.</p>	4				8					
<p><i>Тема 5. Публічне мовлення у професійній діяльності педагога.</i></p> <p>Культура спілкування педагога. Мовний етикет. Основні риторичні прийоми у професійній діяльності педагога.</p>	4				6					
Разом за розділом 1	12	2			30					
Розділ 2. Професійне мовлення										

<p><i>Тема 1. Лексика української мови з погляду вживання.</i></p> <p>Загальновживана і спеціальна лексика. Основні групи спеціальної лексики. Терміни, професіоналізми, наукова й технічна номенклатура.</p>	2				4							
<p><i>Тема 2. Термінологія фаху.</i></p> <p>Основні ознаки терміна як лексичної одиниці. Системні зв'язки в межах термінології. Термінологія і терміносистема. Термінологізація і детермінологізація.</p>	4				6							
<p><i>Тема 3. Лексикографічні видання в роботі вчителя.</i></p> <p>Типи словників. Енциклопедичні й лінгвістичні словники. Лексикографічні джерела як інструмент професійної діяльності вчителя.</p>	2				6							

<p><i>Тема 4. Культура професійного мовлення. Історія українського правопису. Основи засади українського правопису. Основні орфо- та пунктограми. Правопис 2019.</i></p>	2	2			6								
<p>Разом за розділом 2</p>	10	2			22								
<p>Розділ 3. Ділове мовлення</p>													
<p><i>Тема 1. Основні особливості офіційного-ділового спілкування.</i></p> <p>Вимоги до усного й писемного спілкування.</p>	2				2								
<p><i>Тема 2. Класифікація документів. Основні принципи оформлення документів.</i></p> <p>Рівні стандартизації. Реквізити документа. Оформлення сторінки документа. Оформлення додатків до документа. Організація</p>	2				2								

діловодства педагога.												
<i>Тема 3. Основні граматичні й лексичні особливості ділового мовлення.</i> Сталі сполуки ділового мовлення. Зауваги щодо вживання граматичних форм окремих частин мови в діловому мовленні. Особливості синтаксичної організації офіційно-ділового тексту.		2				2						
Разом за розділом 3		6				6						
<i>Усього годин</i>	90	28	4			58						

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин/денн е	Кількість годин/заочн е
1	Тема 1. Сучасна українська літературна мова Редагування фрагментів тексту відповідно до норм сучасної української мови.	2	
2	Тема 2. Кодифікація мовної норми	2	

	Виконання вправ для повторення основних орфо- і пунктограм сучасної української літературної мови.		
	Разом	4	

5. Самостійна робота

Самостійна робота здобувачів вищої освіти передбачає:

1. Підготовку до практичних занять.
2. Вивчення тем курсу й підготовку до підсумкової атестації.

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	<p><i>Розділ 1. Мова як суспільне явище.</i></p> <p><i>Тема 1. Вступ. Сучасна українська літературна мова.</i></p> <p>Предмет і завдання курсу. Співвідношення понять літературна і загальнонародна мова. Ознаки літературної мови. Мовна норма. Види мовних норм.</p> <p><i>Добирання прикладів порушення мовних норм з текстів різних стилів.</i></p>	4
2	<p><i>Тема 2. Функції мови в суспільному житті.</i></p> <p>Мова, суспільство, людина. Основні функції мови в суспільному житті.</p> <p><i>Опрацювання матеріалів лекції. Робота з Енциклопедією «Українська мова».</i></p>	6
3	<p><i>Тема 3. Українська мова серед інших слов'янських мов.</i></p> <p>Параметри української мови. Основні гіпотези про походження української мови.</p> <p><i>Створення тез за конспектом лекції, опрацювання додаткових джерел:</i> Унікальні документи Національного архівного фонду: https://archives.gov.ua/?s&uniq=1&c=12&fbclid=IwAR0mhtXOTa16si1UgPQA8w38T0DSd4sLaMaxJNBfHxi8XMSdg8_A_01buis; Ю. Шевельов. Чому общерусский язык, а не вібчоруська мова: https://docs.google.com/viewer?url=http://ukrcenter.com/!FilesRepository/Literature\Upload3//00ec2dac-a2be-4378-8ae5-0f45855b3630.pdf Роботи М. Мозера: https://homepage.univie.ac.at/michael.moser/Michael_Moser_Publications_October_2020.pdf</p>	6

4	<p><i>Тема 4. Функційні стилі літературної мови.</i></p> <p>Поняття стилю. Основні стилі сучасної української літературної мови. Науковий та офіційно-діловий стилі у професійній діяльності педагога. Публіцистичний стиль у професійній діяльності педагога.</p> <p><i>Робота з професійними й офіційно-діловими текстами (метод читання-спостереження).</i></p>	8
5	<p><i>Тема 5. Публічне мовлення у професійній діяльності педагога.</i></p> <p>Культура спілкування педагога. Мовний етикет. Основні риторичні прийоми у професійній діяльності педагога.</p> <p><i>Моделювання професійної ситуації спілкування із застосуванням етикетних формул (усно).</i></p>	6
6	<p style="text-align: center;"><i>Розділ 2. Професійне мовлення</i></p> <p><i>Тема 1. Лексика української мови з погляду вживання.</i></p> <p>Загальнонавчана і спеціальна лексика. Основні групи спеціальної лексики. Терміни, професіоналізми, наукова й технічна номенклатура.</p> <p><i>Створення мінісловника (40 од.) термінів відповідно до теми наукового зацікавлення. Робота з термінологічними словниками.</i></p>	4
7	<p><i>Тема 2. Термінологія фаху.</i></p> <p>Основні ознаки терміна як лексичної одиниці. Системні зв'язки в межах термінології. Термінологія і терміносистема. Термінологізація і детермінологізація.</p> <p><i>Опрацювання фахових текстів, виписування й аналіз термінів.</i></p>	6
8	<p><i>Тема 3. Лексикографічні видання в роботі вчителя.</i></p> <p>Типи словників. Енциклопедичні й лінгвістичні словники. Термінологічні словники.</p> <p><i>Ознайомлення з різними видами лексикографічних видань. Опрацювання енциклопедичної статті (з вузькогалузевого енциклопедичного видання).</i></p>	6

9	<p><i>Тема 4. Культура професійного мовлення. Основні орфо- та пунктограми. Правопис 2019.</i></p> <p>Конспектування правил з чинного видання Правопису, добирання власних прикладів. Створення memory-cards.</p>	6
10	<p style="text-align: center;"><i>Розділ 3. Ділове мовлення</i></p> <p><i>Тема 1. Основні особливості офіційного-ділового спілкування.</i></p> <p>Вимоги до усного й писемного спілкування.</p> <p>Моделювання ситуації ділового спілкування.</p>	2
11	<p><i>Тема 2. Класифікація документів. Основні принципи оформлення документів.</i></p> <p>Рівні стандартизації. Реквізити документа. Оформлення сторінки документа. Оформлення додатків до документа.</p> <p>Опрацювання чинних ДСТУ з оформлення документів.</p>	2
	<p><i>Тема 3. Основні граматичні й лексичні особливості ділового мовлення.</i></p> <p>Сталі сполуки ділового мовлення. Зауваги щодо вживання граматичних форм окремих частин мови в діловому мовленні. Особливості синтаксичної організації офіційно-ділового тексту.</p> <p>Аналіз текстів офіційно-ділового стилю.</p> <p>Вивчення сталих сполук, створення memory-cards.</p>	2
	Разом	58

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені.

7. Методи навчання

Методи навчання – взаємодія між викладачем і здобувачами вищої освіти, під час якої відбувається передавання та засвоєння знань, умінь і навичок від викладача до здобувачів, спрямування і стимулювання до виконання самостійної та індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти. Під час проведення визначених планом видів занять використовуються такі методи:

1. Під час викладення навчального матеріалу:
 - словесні (бесіда, пояснення, розповідь, інструктаж);
 - наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження);
 - практичні (вправи, практичні роботи).

2. За організаційним характером навчання:

- методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;
- методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
- методи контролю та самоконтролю у навчанні;
- бінарні (поєднання теоретичного, наочного, практичного) методи навчання.

3. За логікою сприйняття і засвоєння навчального матеріалу: індуктивно-дедукційні, репродуктивні, прагматичні, дослідницькі, проблемні тощо.

Основні форми навчального процесу при вивченні дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням»:

- навчальні заняття;
 - самостійна робота здобувачів вищої освіти;
 - робота в наукових бібліотеках та пошук літератури у мережі Інтернет;
 - контрольні заходи.
2. Види навчальної роботи здобувачів вищої освіти:
- лекція;
 - практичне заняття;
 - консультація;
 - екзамен.

Дисципліна передбачає використання традиційних, активних та інтерактивних методів навчання (обговорення, мозковий штурм, лекції з використанням інтерактивних методів, методи оцінювання і самооцінювання, планування та інші). Процес мислення набуває продуктивного характеру, але при цьому поетапно скеровується й контролюється викладачем або самими здобувачів вищої освіти на основі роботи над програмами і навчальними посібниками.

Комунікативні методи поділяються на пасивні й активні: у перших провідна роль належить викладачеві (здобувач лише фіксує зміст лекції, протоколює дії викладача тощо); в активних методах ініціатива належить здобувачеві, який активно контактує з викладачем (активні методи поділяються на групові (мозковий штурм, обговорення, колективне виконання вправ) та індивідуальні методи (інтерв'ювання, вільний діалог, експертні ігри).

Для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів під час вивчення дисципліни «Українська ділова мова за професійним спрямуванням (для вчителя)» використовуються різноманітні методи навчання, а саме: вербальні (словесні), наочні та практичні методи, які включають як презентацію матеріалу викладачем (лекція, розповідь, пояснення, бесіда), так і роботу здобувачів з підручником, довідковою, і навчальною літературою та пошуком її у глобальній мережі Інтернет, робота з джерелами, виконання тестових завдань, підготовка до практичних занять тощо. Методи викладання навчального матеріалу визначає викладач залежно від цілей і завдань, виду занять, змісту теми, можливостей (інтелектуальних, психологічних тощо) здобувачів, наявних умов і часу, відведеного для вивчення теми.

Під час лекцій використовуються такі методи: пояснювально-ілюстративний, або інформаційно-рецептивний метод – коментування мовного матеріалу, лекція, пояснення, робота з довідковою літературою, демонстрація тощо, проблемний метод подачі навчального матеріалу, частково-пошуковий або евристичний методи, коли пропонує здобувачам поміркувати над можливими варіантами виправлення/написання тексту. Під час викладання навчального матеріалу лекції використовується мультимедійна презентація.

8. Методи контролю

Викладання курсу «Українська ділова мова за професійним спрямуванням (для вчителя)» ґрунтується на принципах академічної доброчесності. Здобувачі вищої освіти

зобов'язані дотримуватись принципу академічної доброчесності відповідно до ст. 42 Закону «Про освіту» та положення Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна <https://karazin.ua/korisna-informatciia/akademichna-dobrochesnist-1/>. Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання, атестації (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Здобувачі освіти опановують теми на практичних заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірити рівень підготовки здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Виконання завдань самостійної роботи, підготовка до практичних занять і виконання залікових завдань передбачають дотримання здобувачами вищої освіти основних принципів академічної доброчесності:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання, атестації (для осіб з особливими освітніми потребами цю вимогу застосовують, зважаючи на їхні індивідуальні потреби та можливості);
- посилання на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Поточний контроль знань здобувачів вищої освіти здійснюється під час **виконання домашніх робіт та роботи на практичних заняттях** протягом семестру й має на меті перевірити рівень підготовленості здобувача до виконання конкретної роботи. У межах поточного контролю оцінюють, наскільки здобувачі освіти опанували відповідні навички та вміють користуватися науковою та довідковою літературою, грамотно викладати думки, критично мислити. Здобувач може набрати від 1 до 60 балів протягом семестру.

Критерії оцінювання роботи здобувачів вищої освіти денної форми навчання за роботу протягом семестру

За підсумками кожного практичного заняття викладач оцінює рівень знання правил, обсягу словникового запасу, вміння зв'язного мовлення, вміння логічно та послідовно викладати думки, спираючись на довідкову й наукову літературу, ставити коректні запитання та відповідати на запитання викладача й інших здобувачів у процесі обговорення. Здобувач може набрати від 1 до 10 балів за роботу на практичних заняттях протягом семестру, за кожне заняття максимально 5 балів.

5 балів — чіткі обґрунтовані відповіді, активність протягом усього практичного заняття, вільне оперування мовознавчою термінологією, грамотне зв'язне мовлення;

4 бали — чіткі обґрунтовані відповіді, активність протягом усього практичного заняття, впевнене оперування мовознавчою термінологією, грамотне зв'язне мовлення з незначними стилістичними помилками;

3 бали — обґрунтовані відповіді, помірна активність протягом усього практичного заняття, оперування мовознавчою термінологією з незначними неточностями, грамотне зв'язне мовлення з незначними стилістичними помилками або 1-2 лексичними або граматичними помилками (сукупно до 2);

2 бали — частково обґрунтовані відповіді, незначна активність протягом усього практичного заняття, оперування мовознавчою термінологією з неточностями, зв'язне

мовлення зі стилістичними помилками (до 3) або 1-2 лексичними або граматичними помилками (сукупно до 2);

1 бал — здебільшого необґрунтовані або відсутні відповіді, незначна активність протягом усього практичного заняття, оперування мовознавчою термінологією з неточностями, зв'язне мовлення зі стилістичними помилками (до 5) або 1-4 лексичними або граматичними помилками (сукупно до 4);

0 балів — відповіді відсутні або неправильні, відсутня активність, здобувач не оперує мовознавчою термінологією, припускається значної кількості помилок (стилістичних понад 5, лексичних та граматичних сукупно понад 4).

Окрім роботи на практичних заняттях, здобувачі виконують дві домашні роботи:

1) редагування словосполучень (20 словосполучень, за кожне правильне — 1 бал, сукупно 20 балів);

2) створення термінологічного словника (40 термінів, сукупно 5 балів, що розподілені за такими критеріями: 5 балів студент може отримати, якщо дібрав терміни як мінімум з 5 джерел, оформив посилання відповідно до заявленого стилю цитування (на вибір студента, необхідно вказати стиль цитування), 4 бали — терміни дібрано з 4 джерел, посилання оформлено коректно, стиль цитування вказано; 3 бали — терміни дібрано з 3 джерел, посилання оформлено коректно, стиль цитування вказано, 2 бали — терміни дібрано з 2 джерел, посилання оформлено коректно, стиль цитування вказано, 1 бал — терміни дібрано з 2 джерел, посилання оформлено коректно, стиль цитування вказано; за некоректно оформлене джерело знімається від 0,5 до 1 бала (залежно від типу помилки й кількості неточностей).

Також здобувачі виконують поточне оцінювання в тестовій формі (максимальна кількість балів — 25, форма — закриті тести з вибором правильної (правильних відповідей), на встановлення відповідностей, 15 тестових завдань).

Приклад тестового завдання поточного контролю:

Питання №... Лексично освоєним вважають іншомовне слово, що:

- a) звузило своє лексичне значення
- b) називає явище, предмет, властиві українській дійсності
- c) істотно змінило своє лексичне значення
- d) розширило своє лексичне значення

Екзаменаційне завдання для денної форми навчання оцінюється максимально 40 балів і складається з *редагування фахового тексту* (15 б.), *завдань на перевірку знання чинного правопису та сталих висловів офіційно-ділового й наукового стилів* (20 б.) та *відповіді на теоретичне питання з курсу* (5 б.). Обсяг текстів для залікових завдань — до 200 слів. Завдання на перевірку знання чинного правопису можуть бути виконані в тестовій формі (закриті запитання), а в разі виникнення технічних проблем — у вигляді контрольної картки.

Критерії оцінювання екзаменаційного завдання для денної форми навчання

1. *Редагування фахового тексту* (до 200 слів). Максимальна кількість балів = 15.

Завдання оцінюється в **15** балів, якщо в зредагованому тексті не спотворено зміст, відсутні граматичні помилки, не допущені стилістичні неточності, правильно виконані лексико-семантичні заміни, дібрана відповідна термінологічна лексика.

Завдання оцінюється в **14** балів, в зредагованому тексті не спотворено зміст, відсутні граматичні помилки, допущені *незначні* стилістичні неточності, правильно виконані лексико-семантичні заміни, дібрана відповідна термінологічна лексика.

Завдання оцінюється в **13** балів, в зредагованому тексті не спотворено зміст, допущена *1* граматична помилка (або дві негрубі, або 1 груба й 1 негруба), у тексті є *незначні* стилістичні неточності, у цілому правильно виконані лексико-семантичні заміни, дібрана відповідна термінологічна лексика. 12 балів, в зредагованому тексті не спотворено зміст, допущені 2 граматичні помилки (або 4 негрубі, або 1 груба й 2 негрубі), у тексті є *незначні* стилістичні неточності, у цілому правильно виконані лексико-семантичні заміни, дібрана відповідна термінологічна лексика.

Завдання оцінюється у **11** балів, якщо в зредагованому тексті не спотворено зміст, допущені 3 граматичні помилки, у тексті є *незначні* стилістичні неточності, у цілому правильно виконані лексико-семантичні заміни, дібрана відповідна термінологічна лексика.

Завдання оцінюється у **10** балів, якщо в зредагованому тексті не спотворено зміст, допущені 4 граматичні помилки, у тексті є *незначні* стилістичні неточності, загалом правильно виконані лексико-семантичні заміни, дібрана відповідна термінологічна лексика.

Завдання оцінюється у **9-8** балів, якщо в зредагованому тексті загалом не спотворено зміст, допущено 5 граматичних помилок, у тексті є стилістичні неточності, у цілому правильно виконані лексико-семантичні заміни, дібрана відповідна термінологічна лексика.

Завдання оцінюється у **7-6** бали, якщо в зредагованому тексті загалом не спотворено зміст, допущено 6 граматичних помилок, у тексті є *значні* стилістичні неточності, у цілому виконані лексико-семантичні заміни, допущені *незначні* помилки в доборі відповідної термінологічної лексики.

Завдання оцінюється у **5-4** бали, якщо в зредагованому тексті загалом не спотворено зміст, допущено 7-8 граматичних помилок, у тексті є *значні* стилістичні неточності, не виконані всі необхідні лексико-семантичні заміни, допущені *незначні* помилки у доборі відповідної термінологічної лексики.

Завдання оцінюється у **3-2** бали, якщо в зредагованому тексті частково спотворено зміст, допущено 8-9 граматичних помилок, у тексті є *значні* стилістичні неточності, не виконані всі необхідні лексико-семантичні заміни, допущені *незначні* помилки у доборі відповідної термінологічної лексики.

Завдання оцінюється в **1** бал, якщо в зредагованому тексті частково або значно спотворено зміст, допущено 10 і більше граматичних помилок, у тексті перекладу є *значні* стилістичні неточності, не виконані всі необхідні лексико-семантичні заміни, допущені *значні* помилки (до 2) у доборі відповідної термінологічної лексики.

Завдання оцінюється у **0** балів, якщо в зредагованому тексті значно спотворено зміст, допущено 10 і більше граматичних помилок, у тексті перекладу є *значні* стилістичні неточності, не виконані всі необхідні лексико-семантичні заміни, допущені *значні* помилки (понад 2) у доборі відповідної термінологічної лексики.

Зразок тексту для редагування

Не існує універсальних стандартів за якими можна обґрунтовано та усебічно оцінювати переклади. Нещодавно зформована наукова галузь перекладознавства чітко показала, що цілі і методи художнього перекладу, а також критерії оцінки, за якими його можна оцінювати, такі ж різноманітні як і перекладачі, які його виконують, та твори, які вони перекладають. У цьому журналі не має особливого «підходу» до перекладу: переклади,

опубліковані тут, повинні відповідати лише еkleктичним стандартам редакційної колегії, всі з яких є фахівцями з української літератури та перекладачами самі по собі. Гарний переклад – це завжди приклад гарного письма. Але гарний переклад – це також гарне відтворення чужого твору. В ефективному перекладі ці дві якості повинні спів існувати в гармонічному балансі. Як людина, яка викладає українську літературу студентам університетів, я особливо налаштован на точність перекладів. Цій якості часто приділяють мало уваги в Україні, де стиль і тон перекладу часто переважають значення при оцінці перекладу, особливо у поезії. Ще одним важливим фактором оцінки перекладів є якість оригінального твору.

Оригінал (англ.)

There are no universal standards by which translations can be reasonably and comprehensively evaluated. The recently established scholarly field of translation studies has clearly shown that the goals and methods of literary translation and the evaluative criteria by which it can be judged are as varied as the translators who undertake it and the works they translate. In this journal, there is no particular “approach” to translating: the translations published here need only to meet the eclectic standards of the editorial board, all of whom are specialists in Ukrainian literature and translators in their own right. A good translation is always an example of good writing. But a good translation is also a good reproduction of someone else’s work. In an effective translation, these two qualities must co-exist in a harmonious balance. As someone who teaches Ukrainian literature to university students, I am particularly attuned to the accuracy of translations. This quality is often given short shrift in Ukraine, where the style and tone of a translation frequently trumps meaning in the evaluation of a translation, particularly in poetry. Another important factor in evaluating translations is the quality of the original work.

2. Тестування (20 б.).

Перевірка знання правопису слів та сталих висловів офіційно-ділового й наукового стилів — завдання з вибором правильної відповіді.

Приклади тестових завдань підсумкового контролю:

Питання №... Позначте рядок, у якому в словосполученні допущено ПОМИЛКУ

- a) згідно з законодавством, вжити заходів
- b) зайняти місце, в залежності від зовнішніх чинників
- c) здобувати освіту, дійти висновків
- d) хворіти на грип, взяти участь в олімпіаді

Питання №... Позначте РЯДКИ, у яких усі слова написані правильно

- a) модельєр, канотье, інтеллігенція
- b) суб'єкт, консьерж, ратифікація
- c) Хьюстон, Кордильєри, періодизація
- d) ажіотаж, коннотація, силует
- e) Чикаго, партитура, інгредієнт

3. *Відповідь на теоретичне питання (5 б.).* Враховується повнота висвітлення питання, знання термінології та вміння нею оперувати, грамотність викладу та обґрунтованість думок, наявність прикладів.

5 балів — чітка, обґрунтована, логічно побудована відповідь, вільне оперування мовознавчою термінологією, відсутність граматичних та лексичних помилок, макс. 1 стилістична помилка;

4 бали — чітка, обґрунтована, логічно побудована відповідь, вільне оперування мовознавчою термінологією, відсутність граматичних та лексичних помилок або сукупно 1, відсутність або макс. 1 стилістична помилка (або 0 грамат. і лексичних помилок і до 3 стилістичних);

3 бали — чітка, обґрунтована, логічно побудована відповідь, неточності в оперуванні мовознавчою термінологією, сукупно до 3 граматичних та лексичних помилок та макс. 3 стилістичні помилки (або до 4 грамат. і лексичних помилок і до 2 стилістичних);

2 бали — нечітка, частково обґрунтована відповідь, неточності в оперуванні мовознавчою термінологією, сукупно до 4 граматичних та лексичних помилок та макс. 3 стилістичні помилки (або до 4 грамат. і лексичних помилок і до 3 стилістичних);

1 бал — нечітка, здебільшого не обґрунтована відповідь, неточності в оперуванні мовознавчою термінологією, сукупно до 4 граматичних та лексичних помилок та макс. 4 стилістичні помилки (або до 5 грамат. і лексичних помилок і до 3 стилістичних);

0 балів — відповіді відсутні або неправильні, здобувач не оперує мовознавчою термінологією, припускається значної кількості помилок (сукупно понад 5 граматичних та лексичних помилок та понад 4 стилістичні помилки).

9. Схема нарахування балів (денна форма навчання)

<p>Поточний контроль (П – практичне заняття, Д – домашня робота, ПТ – поточне тестування)</p>					<p>Підсумковий семестровий контроль (екзамен)</p>	<p>Загальний підсумковий бал за складання курсу (сума балів за завдання поточного контролю та виконання екзамен. завдання, вноситься до електронного журналу)</p>
П 1	П 2	Д 3	Д 4	ПТ 5	<p>Максимальний бал за екзаменаційне завдання – 40 балів</p>	<p>Максимальний бал - 100 балів</p>
5	5	20	5	25		
<p>Максимальний бал за роботу протягом семестру— 60 балів</p>					<p>Максимальний бал – 40 балів</p>	
<p>Мінімальний бал для допуску до семестрового контролю за результатами роботи протягом семестру – 10 балів</p>					<p>Мінімальний бал за екзамен. завдання – 1, в разі, якщо загальна сума балів за</p>	<p>Мінімальний бал 50 балів</p>

	екзаменаційн е завдання і роботу на практичних заняттях становить менше 50 балів, здобувач має право на перескладанн я відповідно до затвердженої процедури.	
--	--	--

Здобувач вищої освіти допускається до підсумкового семестрового контролю, якщо за результатами поточного контролю він набрав **не менше 10 балів**.

Опрацювання літератури може бути вибіркоvim, поданий список має здебільшого рекомендаційний характер. Утім, його опрацювання дозволяє здобувачам вищої освіти поглибити уявлення про мовні явища. Під час редагування здобувачі мають право послуговуватися відповідною довідковою літературою. Основні матеріали курсу доступні на платформі Moodle: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=6679>

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно
1–49	незадовільно

10. Основна література

1. Етика ділового та повсякденного спілкування / укл. О. Кубрак. – К., 2004.
2. Масенко Л. Т. Нариси з соціолінгвістики. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 244 с.
3. Мацько Л. І. Стилїстика української мови: підручник / Л.І.Мацько, О.М. Сидоренко, О. М.Мацько; за ред. Л.І.Мацько. Київ: Вища школа, 2003. 214 с.
4. Мозговий В. О. Українська мова у професійному спілкуванні. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 845 с.
5. Качак Т. Б. Академічна риторика. Підручник. Івано-Франківськ: Місто. НВ, 2023. 216 с.
6. Українська ділова і фахова мова: практичний посібник на щодень: навчальний посібник для вузів / М. Д. Гінзбург, І. О. Требульова, С. Д. Левіна, І. М. Корніловська. Київ: ІНКОС, 2017. 654 с.

Допоміжна література

1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити. Львів: Апріорі, 2023. 304 с.
2. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 284 с.
3. Демська О. Українська мова. Подорож із Бад-Емса до Страсбурга. Харків: Віват, 2023. 304 с.
4. Зінсер В. Як писати добре. Класичний посібник зі створення нехудожніх текстів. Київ: Наш формат, 2022. 288 с.
5. Зубков М. Норми й культура української мови за оновленим правописом. Київ: Арій, 2020. 608 с.
6. Костюченко І. Копірайтинг в алгоритмах. Київ: ІРІО, 2021. 128 с.
7. Кузнєцова Є. Мова-меч. Як говорила радянська імперія. Київ: Твоя підпільна гуманітарка, 2023. 376 с.
8. Куньч З. Риторика / Куньч З., Городиловська Г., Шмілик І. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. 496 с.
9. Лівін М. Сторітелінг для очей, вух і серця. Київ: Наш формат, 2020. 184 с.
10. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови. Київ: Центр навчальної літератури, 2009. 392 с.
11. Пиши сильно. Практичні вправи, поради, теорія. Київ: Rabulum, 2017. 390 с.
12. Плотницька І. Ділова українська мова. Київ: Центр навчальної літератури, 2022. 280 с.
13. Пономарів О. Культура слова. Мовностилістичні поради. Київ : Либідь, 2012. 272 с.
14. Сторр У. Наука сторітелінгу. Чому історії впливають на нас і як ними впливати на інших. Київ: Наш формат, 2022. 224 с.
15. Титаренко М. Не музи, а м'язи. Київ: Лабораторія, 2023. 360 с.
16. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. 352 с.
17. Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. 332 с.
18. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням. Київ : Алерта, 2014. 696 с.

Словники

1. Дорошенко М., Станіславський М., Страшкевич В. Словник ділової мови. Термінологія та фразеологія. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. 248 с.
2. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Київ : Українська книга, 2014. 544 с.
3. Кочерга О., Мейнарович Є. Англійсько-українсько-англійський словник наукової мови. Вінниця: Нова книга, 2010.
4. Словник паронімів української мови/ упор. О. Сербенська. Львів: Апріорі, 2022. 392 с.
5. Словник труднощів української мови: біля 15 000 слів / за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ, 1989. 336 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відеолекції, інше методичне забезпечення

1. <https://r2u.org.ua> – Проєкт «З незамулених джерел».
2. www.pravopys.net – Український правопис.
3. www.mova.info – Лінгвістичний портал.
4. www.litopys.org.ua – сайт «Ізборник» (у розділі «Мовознавство» є матеріали з історії української мови, статті енциклопедії «Українська мова»).

5. <http://www.rozum.org.ua/> – Орфографічний словник української мови.
6. <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/> – Словники України on-line.
7. <http://sum.in.ua/> – Академічний тлумачний словник української мови.

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непереборної сили

В умовах дії форс-мажорних обмежень освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/розпоряджень ректора/проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

У разі запровадження суворих обмежень із заборобою відвідувати ЗВО здобувачам вищої освіти денної форми навчання надано можливість скласти залік дистанційно на платформі Moodle: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=6679>